

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika, na osnovi člana V stav 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i člana 39. stav 1. Poslovnika o radu Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, na sjednici održanoj od 6. do 9. septembra 2011. godine, donijela je

ODLUKU

I

Historijsko područje – Stari grad Komotin, općina Jajce, proglašava se nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: nacionalni spomenik).

Nacionalni spomenik se sastoji od ostataka zidova starog grada.

Nacionalni spomenik se nalazi na prostoru koji obuhvata k.č. 24/1/1 (novi premjer), posjedovni list broj 174, k.o. Donji Bešpelj, što odgovara k.č. 198/1 (stari premjer), z.k. uložak broj 103, k.o. Donji Bešpelj, općina Jajce, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina.

Na nacionalni spomenik se primjenjuju mjere zaštite utvrđene Zakonom o provedbi odluka Komisije za zaštitu nacionalnih spomenika uspostavljene prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini ("Službene novine Federacije BiH", br. 2/02, 27/02, 6/04 i 51/07).

II

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vlada Federacije) dužna je osigurati pravne, naučne, tehničke, administrativne i finansijske mjere za zaštitu, konzervaciju i prezentaciju nacionalnog spomenika.

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika (u daljnjem tekstu: Komisija) utvrdit će tehničke uvjete i osigurati finansijska sredstva za izradu i postavljanje informacione ploče sa osnovnim podacima o spomeniku i odluci o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom.

III

S ciljem trajne zaštite na prostoru definiranom u tački I stav 3. ove odluke, utvrđuju se sljedeće mjere zaštite:

- dopušteni su arheološki radovi, radovi konzervacije, konstruktivne sanacije i restauracije, uključujući i radove koji imaju za cilj prezentaciju spomenika, uz odobrenje federalnog ministarstva nadležnog za prostorno uređenje i uz stručni nadzor nadležne službe zaštite naslijeđa na nivou Federacije Bosne i Hercegovine;
- izvršiti čišćenje zidina grada, zidova kula i ostalih prostora od divljeg rastinja koje predstavlja opasnost za strukturu spomenika;
- izvršiti arheološka istraživanja;
- izvršiti konstruktivnu sanaciju kula i zidina na mjestima gdje se pojavljuju pukotine i prijeti urušavanje;

- prilikom radova na konstruktivnoj sanaciji, konzervaciji i restauraciji koristiti u najvećoj mogućoj mjeri izvorne materijale i vezivna sredstva;
- prilikom radova na sanaciji upotrebljavati postojeće kamene blokove;
- dijelovi obrađenih kamenih površina koji nedostaju trebaju da budu urađeni od istog materijala od koga su izvorno napravljeni;
- obraditi površinu saniranih zidova, treba da odgovara načinu obrade ostatka zida;
- izvršiti pokrivanje gornjih zona – krune zida, treba da bude urađeno od prirodnih materijala (kameni završeci - kape ili obrada hidrauličnim malterom);
- veće pukotine treba da budu popunjene smjesom manjih komada kamena i hidrauličnog krečnog maltera;
- ukloniti samoniklu vegetaciju fizičkom silom. Uklanjanje biocidima i ostalim hemijskim sredstvima, zbog blizine vodovoda, nije preporučljivo;
- izrada i provođenje programa prezentacije nacionalnog spomenika;
- prostor nacionalnog spomenika bit će očišćen, otvoren i dostupan javnosti i može se koristiti u edukativne i kulturne svrhe;
- zabranjeno je odlaganje svih vrsta otpada.

IV

Svi pokretni nalazi, koji u toku arheološkog istraživanja budu nađeni, bit će pohranjeni u najbližem muzeju koji ispunjava kadrovske, materijalne i tehničke uvjete ili u Zemaljskom muzeju Bosne i Hercegovine u Sarajevu, obrađeni i prezentirani na odgovarajući način.

Sav pokretni i nepokretni arheološki materijal koji bude nađen u toku arheoloških istraživanja neophodno je stručno obraditi.

Arheolog – voditelj arheoloških istraživanja dužan je nakon izvršenih arheoloških radova podnijeti izvještaj Komisiji i instituciji koja je obavila istraživanja.

Arheolog – voditelj arheoloških istraživanja mora imati na raspolaganju sav pronađeni pokretni i nepokretni arheološki materijal dok traje istraživanje i dok ne završi izvještaj, a najduže za period od tri godine.

Paralelno s izvođenjem arheoloških istraživanja, neophodna je sukcesivna konzervacija nepokretnih nalaza na lokalitetu i konzervacija pokretnog arheološkog materijala i njegovo pohranjivanje u odgovarajuće prostore (depoe).

Nakon dostavljanja izvještaja o provedenom istraživanju, Komisija će utvrditi pokretne nalaze na koje će biti primjenjivane mjere zaštite koje Komisija utvrđuje.

Iznošenje pokretnih nalaza iz stava 1. ove tačke iz Bosne i Hercegovine nije dopušteno.

Izuzetno od odredbe stava 7. ove tačke, ukoliko voditelj istraživanja utvrdi da je neophodna obrada nekog nalaza van zemlje, dokaze o tome će prezentirati Komisiji, koja može dopustiti privremeno iznošenje nalaza iz zemlje pod detaljno utvrđenim uvjetima njegovog iznošenja, postupanja s njim u toku boravka van zemlje i njegovog povrata u Bosnu i Hercegovinu.

V

Stavljaju se van snage svi provedbeni i razvojni prostorno - planski akti u dijelu u kojem su suprotni odredbama ove odluke.

VI

Svako, a posebno nadležni organi Federacije Bosne i Hercegovine, kantona, gradske i općinske službe suzdržat će se od poduzimanja bilo kakvih radnji koje mogu oštetiti nacionalni spomenik ili dovesti u pitanje njegovu zaštitu.

VII

Ova odluka dostavit će se Vladi Federacije, federalnom ministarstvu nadležnom za prostorno uređenje, nadležnoj službi zaštite naslijeđa na nivou Federacije i općinskom organu uprave nadležnom za poslove urbanizma i katastra, radi provedbe mjera utvrđenih u tač. II – VI ove odluke, te nadležnom općinskom sudu radi upisa u zemljišne knjige.

VIII

Sastavni dio ove odluke je obrazloženje sa pratećom dokumentacijom, koje je dostupno na uvid zainteresiranim licima u prostorijama i na web stranici Komisije (www.kons.gov.ba).

IX

Prema članu V stav 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, odluke Komisije su konačne.

X

Ova odluka stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku BiH“.

Ovu odluku Komisija je donijela u sljedećem sastavu: Zeynep Ahunbay, Martin Cherry, Amra Hadžimuhamedović, Dubravko Lovrenović i Ljiljana Ševo.

Predsjedavajuća Komisije

Ljiljana Ševo

Broj: 05.1-2.3-77/11-20
6. septembra 2011. godine
Sarajevo

O b r a z l o ž e n j e

I – UVOD

Na osnovi člana 2. stav 1. Zakona o provedbi odluka Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, uspostavljene prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, „nacionalni spomenik” je dobro koje je Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika proglasila nacionalnim spomenikom, u skladu sa čl. V i VI Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, kao i dobra upisana na Privremenu listu nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine (»Službeni glasnik BiH«, broj 33/02), sve dok Komisija ne donese konačnu odluku o njihovom statusu, a za što ne postoji vremensko ograničenje i bez obzira da li je za dotično dobro podnesen zahtjev.

Općina Jajce podnijela je, dana 04. 02. 2003. godine, prijedlog/peticiju za proglašenje Srednjovjekovnog grada Komotina, općina Jajce, nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine.

U skladu sa odredbama Zakona, a na osnovi člana V stav 4. Aneksa 8. i člana 35. Poslovnika o radu Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, Komisija je pristupila provedbi postupka za donošenje konačne odluke za proglašenje dobra nacionalnim spomenikom.

Izjava o značaju dobra

Stari grad Komotin se nalazi na području sela Cvitovići, sjeveroistočno od Jajca na uzvisini iznad komotinskog potoka.

Nalazio se u Župi Luka koja se prvi put spominje u 15. stoljeću, kada je bosanski kralj Radivoj dobio grad ženidbenim vezama, koji dobija naziv komotinski gospodar ili „dominus de Comothyn“.

Komotin nije bio ratna utvrda već vlastelinski dvor sa svim karakterističnim prostorima koje imaju objekti te vrste. Fortifikacioni karakter Komotina je posljedica njegovog smještaja na uzvisini, zatim otežanim prilazom preko planinskih serpentina i jarkom preko kojeg je bio izgrađen drveni pokretni most.

II - PRETHODNI POSTUPAK

U postupku koji prethodi donošenju konačne odluke o proglašenju, izvršen je uvid u:

- dokumentaciju o lokaciji imovine i sadašnjem vlasniku i korisniku dobra (kopiju katastarskog plana i zemljišnoknjižni izvadak),
- podatke o sadašnjem stanju i namjeni dobra, uključujući i opis i fotografije, podatke o oštećenjima u toku rata, podatke o intervencijama na restauraciji ili drugoj vrsti radova na dobru, itd.,
- povijesnu, arhitektonsku ili drugu dokumentarnu građu o dobru,
- dopisom broj 05.1-35.2-5/10-8, od 29.03.2010. godine zatražen je stav vlasnika u vezi proglašenja Starog grada Komotina, općina Jajce nacionalnim spomenikom BiH
- dopisom broj 05.1-35.2-10/10-39 od 29.03.2010. godine, zatražena je dostava dokumentacije i stava u vezi proglašenja Starog grada Komotina, općina Jajce, nacionalnim spomenikom BiH od Zavoda za zaštitu spomenika u sastavu Federalnog ministarstva kulture i sporta

- do momenta donošenja odluke nije dobijen stav vlasnika.

Na osnovi uvida u prikupljenu dokumentaciju i stanje dobra, utvrđeno je sljedeće:

1. Podaci o dobru

Lokacija

Stari grad Komotin se nalazi na području sela Cvitovići, na uzvisini iznad komotinskog potoka. Smješten je sjeveroistočno od Jajca, na udaljenosti od oko petnaest kilometara.

Lokalitetu se sa glavnog magistralnog puta Jajce-Banjaluka pristupa uskim kolskim putem kojim se dolazi do sela Cvitovići, Zdaljevac i Seoci, odakle se isključivo pješice dolazi do grada, i to jednim dijelom preko proplanaka, zatim šumskim stazama i na kraju planinskim serpentinama.

Stari grad Komotin lociran je na nadmorskoj visini 644 m, zemljopisnoj dužini 44°24' 20.27", zemljopisnoj širini 17°19' 01. 56 '.

Nacionalni spomenik se nalazi na lokaciji koja obuhvata k.č. 24/1/1 (novi premjer), posjedovni list broj 174, k.o. Donji Bešpelj, što odgovara po starom premjeru k.č. 198/1, z.k. uložak broj 103, k.o. Donji Bešpelj, općina Jajce, Federacija BiH, Bosna i Hercegovina.

Historijski podaci

Bosanski srednjovjekovni gradovi, kao privredni centri, činili su naselja oko rudnika: Ostružnica, Fojnica, Deževica, Kreševo (srednja Bosna), Srebrenica (Podrinje) i Olovo (dolina rijeke Krivaje), ukoliko se izuzmu klasične utvrde koje su na području srednjovjekovne Bosne postojale znatno prije sredine 15. stoljeća. Iako se pretpostavlja da je na području Donjih Kraja tijekom srednjeg vijeka postojala rudarska proizvodnja, čiji počeci sežu još u vrijeme rimske antike, prije svega vezana za eksploataciju rude željeza, kao i trgovina rudama, čemu u prilog govori i to da su Osmanlije zatekli mjesta s rudarskom i topioničarskom djelatnošću, ovdje se ipak nisu pojavila naselja čija bi se ekonomija temeljila isključivo na rudarstvu. Iz historijskih izvora zna se da su u Donjim Krajima Stjepanića-Hrvatinića na samom početku 14. stoljeća, pa i ranije, postojale utvrde (castra), čiji se postanak dovodi u vezu s ekonomskim usponom lokalne vlastele.¹

Privredni razvoj krajeva zapadno od Vrbasa, odnosno župe Uskoplje i Donjih Krajeva nije dovoljno poznat. Kako ovo područje nije imalo nalazišta srebra i olova, a ni značaja za tranzitnu trgovinu, rijetki su i podaci o zapadnoj Bosni.²

U Dubrovniku je 4.6.1363. godine, naređeno trgovcima da se pomjere prema primorju i ne ulaze s robom u bosanke gradove.³ Nalog je ponovljen i 18.6. iste godine.

Trgovci, koji su doživljavali neprilike i nailazili na krivotvoren novac, u Dubrovniku, 4.2.1366. godine, odlučili su se požaliti na takvo stanje. Izaslanik Pripča

¹ AA. VV. *Jajce Središte i margina povijesti i ljepote*. Jajce: Društvo za zaštitu kulturno-povijesnih i prirodnih vrijednosti grada, 2008, str. 15.

² Desanka, Kovačević-Kojić. *Gradska naselja srednjovjekovne Bosanske države*. Sarajevo: "Veselin Masleša", 1978, str.125.

³ Marko, Šunjić. *Bosna i Venecija (odnosi u XIV i XV stoljeću)*. Sarajevo: Napredak, 1996, str. 55.

Utolčić, trebalo je da ide banu (Tvrtku) i velikašima da im se požali. Nesigurnost je smetala poslovnim ljudima (Dubrovčanima i Venecijancima), da dolaze ovamo uz veliki rizik (otimanje i pljačka).⁴ Uz Tvrтка su Donji Krajevi, Usora, Rama i Hum, dok se Vuk zadržavao u istočnim predjelima države.⁵

Jajačko područje ulazilo je u sklop župe Plive, koja je uz ostale hrvatske župe sredinom 10. stoljeća nalazi u popisu bizantskog cara Konstantina Porfirogeneta⁶. Navedena župa, prvobitno zvana Pleba, pripadala je uz župe Livno (Chlebana), Imotski (Emota), Primorje (Parathalassia), Skradin (Sidraga), Knin (Tnena), Cetinu (Tzetzena), Pset (Pesenta, krupa na Uni), Nonu i Nin kao deseta župa tadašnje Hrvatske države.⁷

Plivska župa činila je dio šire regije, iz izvora poznate pod nazivom Donji Kraji (Partes inferiores), koja se u okviru bosanske banovine prvi put spominje 20.07.1244. godine.

U augustu 1366. godine Vukcu Hrvatiniću je daraovan grad Sokol i župa Pliva-za junačko držanje u ratu 1363. godine i vjernost.⁸

Najveći dio srednjovjekovne historije Donjih Kraja, prvi spomen grada Jajca i njegovo izrastanje u urbanu aglomeraciju, vezani su za glasovitu hrvatsko-bosansku feudalnu porodicu Stjepanića-Hrvatinića. Za političku slavu Jajca, ponajprije za njegovo izrastanje u kraljevsku prijestolnicu Bosne u prvoj polovini 15. stoljeća, značajna je okolnost da se na području Donjih Kraja nalazio bansko-kraljevski patrimonij Kotromanića. Jajce je kasnije pripalo župi Luki, na čijem su se području do 15. stoljeća razvile još dvije utvrde s gradskim naseljima - Jezero i Komotin.⁹

Autorica Jelena Mrgić-Radojčić navodi da se na području Donjih Kraja smjestilo oko 20 utvrđenja, kao i da su osim župa s jednim gradom postojale i župe s po nekoliko gradskih naselja, čime se promijenila ustaljena urbanistička slika Donjih Kraja.¹⁰ Donji Kraji prostirali su se između rijeka Vrbasa, Sane i Save.¹¹

Ladislav, koji je krunisan u Zadru 5.8.1403, imenovao je Hrvoja za svog namjesnika, dodijelivši mu titulu hercega splitskog, davši mu Split s otocima Bračom, Hvarom i Korčulom. Taj herceg, veliki vojvoda bosanski i knez Donjih Krajeva, primio je dužnost 4.11.1403. godine u Splitu.¹² Grad Komotin, koji se nalazio u Župi Luci,

⁴ Marko, Šunjić. Nav.dj., Sarajevo: 1996, str. 56.

⁵ Marko, Šunjić. Nav.dj. , Sarajevo, 1996, str. 56.

⁶ AA. VV. *Jajce Središte i margina povijesti i ljepote*. Jajce: Društvo za zaštitu kulturno-povijesnih i prirodnih vrijednosti grada, 2008, str. 17.

⁷ Ćiro, Truhelka. *Kraljevski grad Jajce. Povijest i znamenitosti*. Sarajevo: J. Studnička i Drug, 1904, str. 5.

⁸ Marko, Šunjić. Nav.dj. Sarajevo: 1996, str. 56.

⁹ AA. VV. *Jajce Središte i margina povijesti i ljepote*. Jajce: Društvo za zaštitu kulturno-povijesnih i prirodnih vrijednosti grada, 2008, str. 17, 18.

¹⁰ AA. VV. *Jajce Središte i margina povijesti i ljepote*. Jajce: Društvo za zaštitu kulturno-povijesnih i prirodnih vrijednosti grada, 2008, str. 15.

¹¹ Jelena, Mrgić-Radojčić. *Reathinking the territorial development of the medieval Bosnian state*, u: Tibor Živkvić (ur.), *Istorijski časopis*. Beograd: Istorijski institut, 2004, str. 47.

¹² Marko, Šunjić. Nav.dj., Sarajevo: 1996, str. 94.

prvi put se spominje tek u 15. stoljeću. Bosanski kralj Radivoj dobio je Komotin ženiđenim vezama u spomenutom stoljeću i od tada se počeo nazivati komotinskim gospodarom ili „dominus de Comothyn”.¹³

Župa Luka spominje se 1412. godine, u povelji hercega Hrvoja, gdje se kao svjedok navodi knez Milat Čučić „od Luke“. Jedini izvor o naseljima u ovoj župi, na osnovu čega se i određivla njena teritorija, je povelja Stjepana Tomaševića za njegovog strica Radivoja Ostojića. Povelja je sačuvana u dvije hronike: Fojničkoj i Hronici fra Nikole Lašvanina, a u istim, povelja je navedena pod godinom 1461. Iz teksta povelje¹⁴ proizilazi da se u župi Lici nalaze gradovi Jajce, Jezero i Komotin, dok za Vinac nema izričite potvrde da je bio višeg ranga od tvrđave.¹⁵ Iako nije eksplicitno navedeno, iz načina nabiranja naselja u povelji, vidi se da je grad Komotin imao svoj „kotar“¹⁶, koji su činile dvije gore Bočac i Crnička gora, predio Podmilačja s obje strane Vrbasa i sela koja se neposredno nakon ovog grada navode- Cvitovići, Zdaljevac i Seoci. Inače, navedena sela nalaze se u neposrednoj blizini Komotina, od 2 do 4 kilometra.¹⁷

Obzirom da je herceg u svojoj oblasti imao vrhovnu vlast, na taj način mogao je da bez izričitog odobrenja vladara podiže utvrđenja i gradove na svojim posjedima. Ova naselja su predstavljala ne samo vojna uporišta, radi odbrane i zauzimanja novih teritorija, već su bila i značajni ekonomski centri svoje agrarne okoline. Herceg Hrvoje utvrdio je grad Jajce, iz temelja podigao grad Prozor, tvrđave Brodar i Sused, a prema sačuvanom predanju – grad Komotin i gradsko utvrđenje Kotora na Vrbanji. On je dakle, podigao i utvrdio šest gradova i tvrđava, a pod njegovom vlašću ih je bilo oko šesnaest.¹⁸

Ćiro Truhelka navodi da se sam grad gotovo do krova sačuvao, te da nije bio ratna utvrda nego dvor, s popratnim prostorijama prilagođenim vlasteli, što uvećava vrijednost Komotina. O postojanju grada malo što nam je poznato, ali je izvjesno da je postojao već u 15. stoljeću. U historiji se Komotin spominje samo jednom, i to 1497. godine. Naime, bosanski namjesnik Alibeg zauzeo je navedene godine Komotin i u njemu postavio svoju posadu, iako je između Ugarske i Porte (Osmansko carstvo) postojalo primirje. Kada je o tome stigla vijest u Budim, poslao je kralj poslanstvo u Carigrad da protestuje protiv ovog nasilja usred mirnog doba.¹⁹

2. Opis dobra

Stari grad Komotin predstavlja primjer srednjovjekovnog utvrđenog dvorca. Građen je na način da su vanjske strane bile dobro utvrđene kako bi stanovnicima

¹³ Marko Vego. *Naselja bosanske srednjovjekovne države*, Sarajevo: 1957, str. 55, 56.

¹⁴ „mnogopoštovanomu, virnom slugi stricu knezu Radovoju za njegova virna, i prava posluženja koja posluži kruni kraljevstva našem; najprije Gospodinu, i roditelju našem, dobroga spomenutja Gospodinu kralju Tomašu, i meni Gospodinu kralju Stipanu..., te mu daje u Luci (Dnoluci) grad Komotin, i pokraj njega goru Bočac, i pokraj njega goru Čurničku, i Daljevac do Seoca, Cvitkovića, i Podmilačje selo sobi strane Vrbasa sva ta sela s njihovim pravim međami i kotari, i u Jajcu, i u Jezeru kuće njegove, mline, vrtle i vinograde” Jelena, Mrgić-Radojčić. *Donji Kraji, Krajina srednjovjekovne Bosne*, str.171.

¹⁵ Jelena, Mrgić-Radojčić. *Nav. dj.*, 2002, str.199.

¹⁶ „Riječ kotar u širem smislu označavala je :“regnum, territorium“:“ Jelena, Mrgić-Radojčić. *Nav. dj.*, 2002, str.170.

¹⁷ Jelena, Mrgić-Radojčić. *Nav. dj.*, 2002, str. 171.

¹⁸ Jelena, Mrgić-Radojčić. *Nav. dj.*, 2002, str. 96.

¹⁹ Ćiro, Truhelka. *Kraljevski grad Jajce. Povijest i znamenitosti*. Sarajevo: J. Studnička i Drug, 1904, str. 71.

pružio sigurnost od neprijateljskih napada.

Komotin nije bio ratna utvrda već vlastelinski dvor sa svim karakterističnim prostorima koje imaju objekti te vrste. Fortifikacioni karakter Komotina je posljedica njegovog smještaja na uzvisini, zatim otežanim prilazom preko planinskih serpentina i jarkom preko kojeg je bio izgrađen drveni pokretni most.²⁰ Stari grad je smješten na vrhu uzvisine tako da ima širok pregled na nesvakidašnje prirodno okruženje. Izgled srednjovjekovne utvrde Komotinu daju visoki kameni zidovi čija debljina iznosi cca 1,2 do 1,4 m.

Stari grad Komotin je imao nepravilnu četvorougao nu osnovu čije su vanjske dimenzije iznosile cca 33,5x12,8 m i 32,5x13,4 m. Osim malog obora Komotin je imao i veliki obor kao i prostor za stanovanje. Svi prostori su imali nepravilne pravougaone osnove. Mali obor je imao dimenzije cca 4,7x4,4m, dimenzije velikog obora su bile cca 13,1x10,4 m, a dimenzije prostora za stanovanje cca 29,4x 12,8 m. Istraživanjima koja su vršena na ostacima zidova i unutrašnjih prostora, utvrda Komotin je korištena za stalno stanovanje. Njegov izgled sa lijepo obrađenim vanjskim zidovima, s malim prozorskim otvorima (unutrašnjih dimenzija cca 105-80 cm i vanjskih od 40 cm) i visokim strmim krovom koji je bio prekriven šindrom, više je ličio na srednjovjekovnu kuću nego na utvrdu.²¹ Visina ostataka zidova iznosi cca 10-11 m. Zidana visoka ograda malog obora štitila je dvorac, a njena kapija je branjena preko prozorskih otvora koji su služili i kao puškarnice. Prozorski otvori, puškarnice su bili visoko postavljeni u gornjem dijelu vanjskih zidova.²²

3. Dosadašnja zakonska zaštita

Rješenjem Zavoda za zaštitu spomenika kulture NR BiH broj 1086/51 od 28.12.1951. godine, Stari grad Komotin stavljen je pod zaštitu države.

Rješenjem Zavoda za zaštitu spomenika kulture NR BiH broj 02-760-3 od 18.04.1962. godine, Stari grad Komotin upisan je u Registar nepokretnih spomenika kulture.

U Prostornom planu BiH do 2000. godine Komotin je uvršten kao spomenik III kategorije (utvrde-burgovi, uz Vrbas i pritoke) pod rednim brojem 111.

4. Istraživački i konzervatorsko-restauratorski radovi

Do starog grada Komotina pristup je bio neprohodan i otežan zbog izrazito strmih stijena i gustog šipražja. U oktobru 2008. godine, pet volontera nevladine organizacije „Krug mira“ (Friedenskreis) iz njemačkog grada Hallea, s mještanima i radnicima Šumarije, radili su na uređenju pristupa (prokresan put kroz šumu u blizini) i popravljanju puta prema Komotinu. Napravljen je i mali most preko komotinskog potoka, te postavljeni putokazi.²³

Lokalitet Komotin, Smionica kod Jajca, zaveden je u Arheološkom leksikonu Bosne i Hercegovine²⁴, kao srednjovjekovni grad iz kasnog srednjeg vijeka (15.

²⁰ Husref, Redžić. *Srednjovjekovni gradovi u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo:2009, 131. Profesor Husref Redžić je vršio istraživanja na Starom gradu Komotin što je i objavljeno u ovoj knjizi. Postoji vrlo malo pisanih izvora o utvrdi Komotin, a zbog nepristupačnosti na terenu predstavnici Komisije nisu bili u mogućnosti izvršiti snimanje njegovih ostataka, tako da su opisi uglavnom preuzeti od profesora Husrefa Redžića.

²¹ Husref, Redžić. *Srednjovjekovni gradovi u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo: 2009, 132.

²² Husref, Redžić. *Srednjovjekovni gradovi u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo: 2009, 131.

²³ <http://jajceportal.com/modules.php?name=News&file=article&sid=2358>.

²⁴ Borivoj, Čović (ur.). *Arheološki leksikon BiH, Tom 2*. Sarajevo :1988, str. 180.

stoljeće), koji je pripadao župi Luci, a u pisanim izvorima se spominjao kao posjed Radivoja Kotromanića.

Profesor Husref Redžić je vršio istraživanja na starom gradu Komotinu koja su objavljena u njegovoj knjizi *Srednjovjekovni gradovi u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 2009. godine.

5. Sadašnje stanje dobra

Uvidom na lokalitetu, dana 02. 06. 2011. godine, ustanovljeno je sljedeće:

- pristup utvrdi je vrlo težak,
- cijelo područje grada i neposredna okolina je obrasla visokim i niskim rastinjem i djelimično zasuta obrušenim kamenjem,
- zidine grada su mjestimično u veoma lošem stanju (predruševno stanje), uslijed neodržavanja.

6. Specifični rizici

- Nepovoljni atmosferski uticaji,
- Samonikla vegetacija,
- Neodržavanje.

III - ZAKLJUČAK

Primjenjujući Kriterije za proglašenje dobara nacionalnim spomenicima ("Službeni glasnik BiH", br. 33/02 i 15/03), Komisija donosi odluku kao u dispozitivu. Odluka je zasnovana na sljedećim kriterijima:

A) Vremensko određenje

B) Historijska vrijednost

C) Umjetnička i estetska vrijednost

- iii. Proporcije,
- i. Kvalitet obrade,
- vi. Vrijednost konstrukcije.

D) Čitljivost (dokumentarna, naučna, obrazovna vrijednost)

- i. Materijalno svjedočanstvo o manje poznatim historijskim periodima,
 - i. Svjedočanstvo o historijskim promjenama,
- iv. Svjedočanstvo o određenom tipu, stilu ili maniru.

E) Simbolička vrijednost

- i. Ontološka vrijednost
 - iii. Tradicionalna vrijednost
 - v. Značaj za identitet grupe ljudi.

Sastavni dio ove odluke su:

- **Imovinsko – vlasnička dokumentacija:**
- Kopija katastarskog plana, Razmjera 1:10 000, izdata: januar 2003. godine, snimano 1972. godine, Savezna geodetska uprava SFRJ, 1972. godina, obradio Alija Začiragić, dipl. ing. geod.
- Zemljišnoknjižni izvadak za zemljišne parcelu br. 198/1, broj z.k. uloška 103, NAR. br. 26/03, k.o. Donji Bešpelj, izdao 04.02.2003. godine Općinski sud Bugojno, Odjeljenje u Jajcu, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina;
- Fotodokumentacija:
- fotografije postojećeg stanja snimljene su 02. 06 2011. godine; fotografirano digitalnim fotoaparatom Canon 1000D.

Korištena literatura

U toku vođenja postupka proglašenja dobra nacionalnim spomenikom BiH, korištena je sljedeća literatura:

- 1904. Truhelka, Ćiro. *Kraljevski grad Jajce. Povijest i znamenitosti*. Sarajevo: J. Studnička i Drug, 1904.
- 1957. Vego, Marko. *Naselja bosanske srednjovjekovne države*. Sarajevo: Svjetlost, 1957.
- 1978. Kovačević-Kojić, Desanka. *Gradska naselja srednjovjekovne Bosanske države*. Sarajevo: "Veselin Masleša", 1978.
- 1980. Redžić, Husref (ur.). *Prostorni plan Bosne i Hercegovine, Faza „B“ – Valorizacija, Prirodne i kulturno-historijske vrijednosti*. Sarajevo: *Institut za arhitekturu, urbanizam i prostorno planiranje Arhitektonskog fakulteta u Sarajevu*, 1980.
- 1988. Čović, Borivoj (ur.). *Arheološki leksikon BiH, Tom 2*. Sarajevo: 1988.
- 1996. Šunjić, Marko. *Bosna i Venecija (odnosi u XIV i XV stoljeću)*. Sarajevo: Napredak, 1996.
- 2002. Mrgić-Radojčić, Jelena. *Donji Kraji, Krajina srednjovekovne Bosne*, Beograd, 2002.
- 2004. Mrgić-Radojčić, Jelena. *Reathinking the territorial development of the medieval Bosnian state*, u: Tibor Živkvić (ur.), *Istorijski časopis*. Beograd: Istorijski institut, 2004.

- 2008. AA. VV. *Jajce Središte i margina povijesti i ljepote*. Jajce: Društvo za zaštitu kulturno-povijesnih i prirodnih vrijednosti grada, 2008.
- 2009. Redžić, Husref. *Srednjovjekovni gradovi u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo: Sarajevo Publishing, 2009.

Nosilac istraživanja i izrade Prijedloga odluke:

Silvana Čobanov, diplomirani arheolog i profesor francuskog jezika i književnosti, saradnik za arheologiju u Komisiji za očuvanje nacionalnih spomenika

Učesnik u istraživanju i izradi Prijedloga odluke

(opis grada): Alisa Marjanović, diplomirani inženjer arhitekture, saradnik za spomenike graditeljskog naslijeđa u Komisiji za očuvanje nacionalnih spomenika